СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 217. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 18. вересня, 1925. VOL. XXXIII. No. 217. Jersey City, N. J., Friday, September 18. 1925. THREE CENTS

Уряд скликує конференцію в справі Китаю.

ВАШИНҐТОН, 16. вересня. — Департамент стейту вислав до 12 урядів світа запросини на конференцію в справі Китаю.

Конференція має початися в Вашинґтоні дня 18. грудня сього року. На конференцію запрошені межи инчими: Бельґія, Анґлія, Франція, Італія, Япан, Голяндія, Портуґалія й Китай. Запрошено держави, які підписали договір про недоторканість Китаю.

Рівночасно уряд подає до відома, хто буде представляти Америку на сій конференції. Американська репрезентація буде складатися з двох повноправних делеґатів, з технічних дорадників, секретарів делеґації, телеґрафістів, стенографів та служби.

Кромі сеї конференції уряд запрошує другі держави на конференцію в справі китайських мит. Ся конференція має відбутися в китайськім місті Пекині дня 26. жовтня.

ДЕБАТИ ПРО КИТАЙСЬКУ СИТУАЦІЮ.

БОЛТИМОР, Меріленд, 16. вересня. — За стараннем університету Джана Гапкинса починається завтра приватна конференція в справі Китаю, на якій банкирі, бизнесмени, робітничі провідники, місіонарі, дослідники межинародних умов та всякі другі, зацікавлені подіями в Китаю, будуть дискутувати з усіх сторін китайську ситуацію. На конференцію зїхалося коло дві сотки гостий.

УРЛЯД ЗАЙМАЄ НОВЕ СТАНОВИЩЕ В СПРАВІ ПРИЇЗДУ ЧУЖИНЦІВ.

ВАШИНҐТОН, 16. вересня. — Американський департамент стейту припоручив свому представникови в Анґлії відкликати візо (дозвіл на приїзд до краю) даний членови анґлійського парляменту Шапурджі Саклатвала, бо сей признається явно членом комуністичної партії та заповідає, що буде всюди голосити світову революцію.

Сим своїм рішеннем уряд змінив свою дотеперішну політику. Як відомо було з рішення в справі приїзду сюди ґрафа Каролі, першого президента мадярської републики, департамент стейту досі пускав навіть немилих собі гостий до Злучених Держав, але зобовязував їх словом чести, що вони не будуть виступати публично зі своєю аґітацією.

Посол Саклатвала мав приїхати сюди на зїзд Межипарляментарної Юнії, що має відбутися в Вашинґтоні на другий місяць.

СЕНАТОР БОРА ДАЛІ ПРОТИ ПОЛІТИКИ КУЛИДЖА.

ВАШИНҐТОН, 16. вересня. — Сенатор Бора відбув нині конференцію з президентом Кулиджом у справі поведення важнійших межинародних справ на засіданню конґресу.

Як видно зі заяви сенатора Бори, виданої після сеї конференції, сенатор Бора, котрий є головою сенатової комісії для заграничних справ, не годиться з президентом Кулиджом у богато межинародних справах, а головно щодо приступлення до світового суду та в справі сплати воєнних довгів Бельґії.

КОНФІСКУЮТЬ „ПАМЯТКИ" КРУКАМ.

ҐВІЛІНҐ, Вест Верджінія, 16. вересня. — Спеціяльна поліція федерального уряду обїздить тепер доми фармерів та бизнесменів в північній части Західної Верджінії та східній части стейту Огайо, шукаючи за частинами воєнного кермового корабля Шенандо. Зараз після катастрофи, що коштувала життя 14 американських летунів, зїхалися довколичні мешканці на місце нещастя, щоби забрати собі части корабля на память. Урядові аґенти конфіскують все, що належало до розбитого бальона, та привезли до уряду чотири вози сконфіскованих відломків Шенандо.

КОНЕЦЬ ЕКСПРЕСОВОГО СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Страйк пів тисячки робітників двох нюйорських експресових компаній, що почався був дня 25. серпня, скінчився нині залагодою межи підприємствами а робітниками.

Після нової згоди, підприємства мають дати 1 доляра підвишки на тиждень та приняти назад усіх страйкарів. Другі умови праці остають менче-більше такі самі.

РОБІТНИКИ ХОЧУТЬ НАПИТКІВ.

НЮАРК, Ню Джерзі, 16. вересня. — В салі Лейбер Лайсіюм відбувалися тут збори нюджерзької Федерації Праці. Межи инчими резолюціями, ухваленими на сій конференції, є домагання злагодження прогибіційного закона.

НЮЙОРСЬКІ ВІНДО-КЛІНЕРИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПІДВИШКИ.

НЮ ЙОРК, 15. вересня. — Юнія віндо-клінерів ч. 8. заявляє публично, що її члени рішилися домагатися підвишки тижневої заплати до 40 долярів та загрозили на случай несповнення їх домагання страйком.

ВІТЕР ЗДЕР ДАХ З ГОТЕЛЮ.

ГЕМОНТОН, Ню Джерзі, 16. вересня. — Вітрюга, що вдарила на сю околицю нині в ночи, здерла дах з готелю Готсі-Тотсі Ин та понесла його яких двіста кроків. На верхнім поверсі готелю відбувалися тоді якраз танці. Подія викликала серед забавляючихся гостий справдішну поляку, через яку могло легко прийти до нещастя.

ЗНОВА ДІТОЧІ СТРАЙКИ.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — В нюйорській дільниці Бронксі застрайкували діти двох публичних народних шкіл. Причиною страйку є небезпечні переходи на вулиці, які діти мусять переходити по дорозі до школи. Діти домагаються перенесення їх до других шкіл, по дорозі до котрих нема такої небезпеки.

СКЛИКУЮТЬ ПЕРШУ СВІТО-КОНФЕРЕНЦІЮ ЦЕРКОВ.

НЮ ЙОРК, 15. вересня. — Спільна комісія американських церков, до котрої належуть представники всіх віроісповідань з виїмком римо-католицької церкви, видала заклик, скликуючий перший всесвітний конґрес церков. Конґрес має відбутися в місті Лозані, в Швайцарії, у серпні 1927. року.

ЖІНКА ВРАТУВАЛА ДИТИНУ ВІД СМЕРТИ.

Саскатун, Саск. — Завдяки геройському вчинкови пані Параски Горбатюк з 120 Авеню, Савт, життя півтретя-річного Михася Гирика було вратоване. Тоді, як хлопятко доходило до залізничої дороги, пані Горбатюк побачила через вікно в хаті, що з другого боку жене залізничий потяг. Вона вибігла з хати, перебігла яких 500 стіп простороні і саме у часі, як потяг мав переїхати дитину, вона вхопила її і кинула на бік. Зараз потім пані Горбатюк зімліла і падаючи, ударилася головою до шини так, що стратила притомність. Тепер в шпитали приходить до здоровля.

НЕВДАЛИЙ НАПАД НА БАНК.

Дня 28. серпня с. р. о год. 10. рано впав до Бенк оф Коммерс (у Едмонтоні, Канада) узброєний в два револьвери 18-літний матроз Йосиф Леонард і зневолив менаджера банку Вилсона враз з двома клерками зійти до підземельної каси, звідки він очевидно сподівався зрабувати гроші. Завдяки невважливости бандита Вилсонови вдалося якось з підвалля висмикнутися і замкнути бандита з двома клерками в головній касі. Бандит почав з револьвера стріляти в замок в надії, що замок знищить і втече на волю. Серед того менаджер повідомив поліцію, яка зявилася на місци наміреної грабежи. Вилсон отворив підземелле і Леонард здався без ніякого спротиву в руки поліції. Клеркам, замкненим разом з бандитом, крім страху нічого не сталося.

Вилсон правдоподібно дістане $5,000 нагороди за се, що унеможливив рабунок банку.

АНДЕРСЕНОВИ ПРЕДСКАЗАЛИ, ЩО БУДЕ ВЕЛИКИМ ЧОЛОВІКОМ.

В серпні (4-го) минуло ц. р. пятьдесять літ від дня смерти великогот данського поета, автора казок світової слави. Як Андерсенови було 14 літ (1819) мав він учитися на кравця, бо так хотіла його мати. Тоді він забажав дуже покинути родинне місто Одензе й поїхати до Копенгаґи. На питання матері, що там думає робити, мав лише одну відповідь: „Хочу бути славним чоловіком!" Тоді мати пішла до ворожки. Ворожка сказала: „Ваш син буде великим чоловіком"— і додала, що Одензе в його честь ще буде ілюмінувати! Пятьдесять літ пізнійше (1869) ці слова сповнилися. Андерзена прославляли як славного поета в ратуші родинного міста Одензе. Він сам пише про це в „Казці мого життя": „Я підійшов до вікна. На площі була велика товпа людей. Все сіяло. Місто ілюмінували в мою честь!"

———o———

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИНЕ!

Коли читаєш, що старому краєви ґрозить страшна руїна від голоду, повені та ляцького насильства, то памятай, що на тій землі жили Твої батьки, що там живуть Твої Рідні!

Коли читаєш, що скровавлена Рідна Твоя земля в голодових судорогах благає помочі для немічних дітий, інвалідів та старців — то тям, що вона звертається до Тебе!

Коли читаєш поклик до американської іміґрації — то знай, що Тебе особисто закликають стати в ряди тих, які бажають волі Рідному Краєви.

Закінчуючи серпневу збірку кличемо до Тебе український читачу: Твоїм обовязком помогти братови! Хай в списку жертводавців на поміч інвалідам, сиротам, голодним селам, Рідній Школі та Просвіті не бракне Твого імени.

Всі зібрані жертви пересилайте негайно на закінчення серпневої збірки до:

OBYEDNANYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

БОЛЬШЕВИКИ БОЯТЬСЯ „ЧОРНИХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ".

Московські комуністи відкрили, що один американський мілiонер фінансує „Протикомуністичну Інтернаціональну Ліґу", яку заснував швайцарський адвокат Теодор Обер. Ліґа називається „Чорний Інтернаціонал".

Звіти ліґи, які дісталися до рук комуністичних шпіонів, занепокоїли большевицькі власти і діяльність ліґи признали за „поважну небезпеку для революційного руху".

Ця протикомуністична інтернаціональна ліґа має свої бюра у Франції, Бельґії, Німеччині, Анґлії, Еспанії, Уґорщині, Болґарії, Австрії, Юґославії й Італії. Невдовзі ця ліґа заложить свої антикомуністичні бюра в Злуч. Державах, Арґентині, Бразилії, Китаю, Японії, Швеції, Данії, Портуґалії, Румунії, Естонії і Литві.

Теодор Обер, орґанізатор ліґи, це той самий швайцарський адвокат, що недавно в Швайцарії убив совєтського диплюмата Воровського, після чого наступило між Росією і Швайцарією напруження відносин.

Успіхом цеї ліґи є невдача Уґорщини визнати Совєтську Росію та много инших діл на шкоду большевикам.

ДІСТАВ ПОЛИЧНИК, ТРИ МІСЯЦІ АРЕШТУ І 10 ТИСЯЧ ЛЕЇВ КАРИ.

В Яссах відбулася недавно розправа проти Жида візника Лермана, який смів віддати поличник Румунови проф. Кузі. Візник запитав професора про дорогу, а цей, маючи певні пересуди що до Жидів, дав йому по фізіономії. Лерман не любив довгів і віддав проф. Кузі так, що той аж простягнувся на нерумунській землі. З цього вийшов процес і Лермана засудили на три місяці арешту та 10 тисяч леїв гривни.

ХИТРО УСТРОЇЛИСЯ.

В Парижи відбувався на днях комуністичний конґрес. З Москви мав приїхати осібний делеґат III. Інтернаціоналу, однак франц. уряд відмовив йому дозволу вїзду. Та мимо того на конґресі явився московський большевик Лусовський, який виголосив на конґресі велику революційну бесіду. Лусовський промовляв при замкнених дверах і при замкнених вікнах. Коли він скінчив свою бесіду, аранжери конґресу погасили світла в салі, щоби в сей спосіб допомочи Лусовському зникнути в товпі слухачів, бо його могла арештувати паризька поліція.

СМЕРТЬ ДВОХ ТРЕПЕРІВ СЕРЕД ДИКИХ ЛІСІВ.

Недавно член провінціональної поліції Т. ВанДик з Прінц Джордж, Б. К. (Канада), найшов серед лісів в малій кабіні трупи двох треперів, Петра Акермана і Джорджа Віліямса, які перед роком пішли на лови і від осени не давали про себе ніякого знаку життя. Поліцай ВанДик умисно за ними пошукував, бо заходило підозріннє, що оба трепери впали жертвою якогось нещастя.

По довгих і дуже томлячих пошукуваннях ВанДик відкрив в лісовій гущавині малу кабіну, а в ній двох трупів. З письм, які лежали біля померших, виникає, що вони оба захорували на якусь хоробу і на ню померли. З тих самих письм виникає також, що оба живилися в часі хороби сирою поживою, бо через слабість не могли встояти на ногах і зварити страву. Далі вони збирали яґоди, о скільки могли рачки їх досягнути. Коли-ж врешті і того не стало, оба померли.

Поліцай найшов в кабіні і кругом кабіни богато шкір зі зловлених звірят. Шкіри кругом кабіни були порозкидані і подіравлені дикими звірятами, які кружляли кругом кабіни. До середини не важився жаден звір, хоч на дверах і на стінах видні сліди від звірячих кіґтів. Пізнати також, що дикі звірі донюхувалися корму в кабіні, однак проб виломити двері в кабіні не видно.

Поліцай похоронив обох померших сейчас біля кабіни, і прикрив їх землею та камінями.

ПРИЧИНА МАСОВОЇ СМЕРТИ ВОДНОГО ПТАЦТВА НЕ ВИЯСНЕНА.

На Нювел Лейк, недалеко Брукс, Альта., (Канада), масово виґибають дикі качки і гуси. На розслід виїхало туди двох знавців і вони оба на днях вернули до Едмонтону, однак сказали, що доси причина масової смерти диких качок і гусий не вияснена. Вони догадуються, що вода на сім озері затроєна луговою солею. Фляшка з водою зі згаданого озера находиться на альбертійськім університеті, де її мають розслідити і видати осуд. Кромі того мертві качки відіслано до університету в Ванкувер до усталення причин масового виґибування дичини.

ПРОЦЕС 7-ЛІТНОГО ПРОТИ 8-ЛІТНОГО ХЛОПЦЯ.

В Ню Йорку ведеться перед судом процес 7-літного Карла Розена проти 8-літного Гарі Меккіна за то, що той послідний камінцем вибив першому око. За се Карл жадає відшкодовання в висоті $25,000.

Поворот установ столиці України з Харкова до Києва?

БЕРЛІН, 16. вересня. — З Москви повідомляють, що „українська" влада на Україні хоче перенести свій осідок з Харкова до Києва.

Вже, кажуть, урядовці дістали в сій справі повідомлення з тим, щоби були готові до скорого переїзду з Харкова до Києва.

(Большевицькі керманичі вже давнійше заповідали перенесення установ столиці України з Харкова до Києва, а тепер хотять перенести деякі установи до Одеси. Можливо, що бесіда про Київ тільки для пропаґанди).

ЧЕХИ ПРОГНАЛИ ҐРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ЕПИСКОПА.

ВІДЕНЬ, 16. вересня. — Чесько-словацьке правительство прогнало з Підкарпатської Руси ґреко-католицького епископа Антона Паппа за аґітацію проти обходу Гуса.

ЗАПОВІДАЄ СВІТОВЕ НЕЩАСТЄ.

ЛОНДОН, 16. вересня. — Відомий анґлійський писменик і спіритуаліст Канен Дойл (котрий створив у своїх оповіданях відомий широко тип Шерлока Голмса) заповідає нещастє усьому світови вже в недалекій будучині.

Дойл каже, що він розмовляє з духами від трох літ і знає про се від них. Також він, каже, має звідомлення від 60 спіритуалістів з ріжних сторін світа, котрі теж довідались про тесаме від духів.

Він каже, що він певен, що вже недалека велика катастрофа для цілого світа і тому він до неї приготовився.

САКЛАТВАЛА ІДЕ ДО АМЕРИКИ.

ЛОНДОН, 16. вересня. — Комуніст, член анґлійського парляменту Шапурджі Саклатвала одержав уже від анґлійського правительства пашпорт і від американського консуляту візу на виїзд до Вашинґтону на зїзд міжпарляментарної унії, який там зачнеться 1-ого жовтня с. р.

Посол Саклатвала (він родився в Індії) заявив, що в Америці не буде аґітувати проти американських установ, але готовий там виступити проти поневолення Анґлією кольоніяльних народів.

Він виїздить з Анґлії 19. с. м.

СПРАВА РОЗОРУЖЕННЯ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 16. вересня. — Французький делеґат на Зборі Ліґи Народів Поль Бонкур заявив, що він буде домагатись, аби розоружної конференції не відкладано на рік, але скликано її негайно, таки ще сього року.

ДЕЩО З БАЛАКАНИНИ.

ЖЕНЕВА, 16. вересня. — Бувший премієр південно-американської републики Чіле, Елеодор Янез, заявив, що він поставить на Зборі Ліґи Народів резолюцію, якою Збір уповажнив би Раду Ліґи Народів скликати всесвітню пресову конференцію ради поліпшення технічних вимог преси, запевнення всесторонньої виміни новин, і задля заради непорозумінням між народами та поширити прилюдне заінтересоване мировими новинами.

(Для тежнічного поліпшення ґазет не зробить нічого Ліґа, бо се коштує гроші, а гроші дають передплатники, а передплатників просвіта, а не Ліґа. Також непорозумінь між народами не усуне преса, а радше поглибить їх. Ліґа могла би дуже богато зробити, якби хотіла, а саме — направити себе саму).

НА ЗЇЗД МІЖПАРЛЯМЕНТАРНОЇ УНІЇ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 16. вересня. — На зїзд міжпарляментарної унії у Вашинґтоні їде відсі міністер торговлі Петрик МекҐиллиґен, і Ґордон Кемпбел.

НІМЕЦЬКО-ФРАНЦУСЬКА ГРАНИЦЯ.

БЕРЛІН, 16. вересня. — Сьогодня передав німецькому міністерству закордонних справ французький амбасадор де Маржері запрошення Німеччини на конференцію з аліянтами у справі запоруки німецько-французької границі, або так званої Ренської угоди.

Конференція має бути в Лозанні при кінці сього місяця або з початком жовтня с. р.

На конференцію, як кажуть, зможуть приїхати не лише міністри закордонних справ але теж і другі члени кабінетів.

ХОТЯТЬ МІЖНАРОДНЬОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 15. вересня. — Люї Люшер поставив нині іменем французької делеґації на Зборі Ліґи Народів предложення, щоби Ліґа Народів скликала міжнародню економічну конференцію, яка вирішила би повоєнні непорозуміння і клопоти між поодинокими державами та дала почин до обнови добрих взаємин.

Се внесення припало до вподоби економістам великих держав. Вони кажуть, що се найвідповіднійше завдання для Ліґи Народів та що в сьому вона може дійсно осягнути великі успіхи.

Вони вказують зокрема на митову війну між поодинокими европейськими державами і державками, яка їх руйнує, а якої вони самі не спинять, поки хтось третій не виступить для помирення.

Тут говорять, що навіть Америці подобався би такий успіх Ліґи Народів. Америка, кажуть, глядить на Европу з бизнесового погляду, бо хоче від неї сплати довгів і з нею торгувати, тож радо привитала-б, якби Европа прийшла до розуму і працювала й торгувала, а не винищувались при помочі митових відгород і митової війни.

Внесенню Люшера знавці придають велике значіння і привязують до нього велику вагу, кажучи, що ся справа буде чи не найважнійшим міжнароднім питаннем аж до другого Збору Ліґи Народів.

ФРАНЦУЗИ І ПОЛЬЩА

ФРАНЦУЗИ ЗАЧИНАЮТЬ ЗДОРОВІЙШЕ ДУМАТИ ПРО ХОРУ „ВЕЛИКУ ПОЛЬЩУ".

Поляки за жадну ціну не хотіли Польщі польської, себто етнографічної, в межах території, замешканої Поляками. Вони завсіди хотіли і чужих, сусідніх земель, аби мати „велику історичну Польщу", яку вже раз мали в минувшині і яку вже раз самі знищили.

Підчас світової війни їх мрії не були би здійснені, якби при столі міжнародньої ради в Парижі були засідали люди з традицією моральности і чесности, а при сьому з розумом і далекосяжною думкою. Але там сиділи здеправовані французські „дипльомати" і „патріоти", за якими пійшли сліпо всякі „демократи" і „ліберали", що голосили „пойнти" про самоозначення народів та освободження малих народів. Допущено навіть фортепянових кловнів і конець кінців дозволено тому зачаткови польської держави, який створив німецький кайзер і покійний австрійський цісар, нападати на сусідів; грабити їх території; поневолювати розбоем захоплені народи; і взяти їх до себе яко свої землі.

Все те ділялось на велику радість Поляків і їх союзників Французів.

Якийсь час.

Але час е також добрим лікарем і зачинає Французів поволі вилічувати з польської сліпоти.

Вони зачинають видіти, що „велика Польща" се значить:

1. — Давай гроші на польську армію.

2. — Борони її.

3. — Запоручуй її границі.

4. — Страхайся, що то буде, як Польщу нападе Росія або Німеччина.

5. — Жий в незгоді з Німеччиною, Росією, Україною, Білорусю, Литвою.

6. — Замісць помочі від Польщі держи армію на поміч Польщі.

Що-ж за бизнес Французам розщибатись за „великою Польщею", коли се для них ніякого хісна не може принести? У випадку війни самі народи в Польщі збунтуються проти Польщі і яку-ж вона може дати Франції поміч.

Лише шкода гроший, які дае Франція, а які Поляки розкрадають і розвозять заграницю.

От і орган теперішного правительства Франції, ґазета Ер Нувель, помістила се і пише, що аліянти мусять вже серіозно подумати над тим, щоби провірити границі Польщі і звузити їх, так щоб Польща була національною державою і не була постійною небезпекою мира, а загрозою війни.

Се знову не подобалось Полякам. Вони дуже огірчені на Французів. Кажуть, що „союзники" готові їх „зрадити".

Чи „зрадять", чи ні, то ще не знати. Але якби довели до стягнення границь Польщі до її границь територіяльних, то виратували би Польщу перед неминучою смертю. Се був би острий лік і гіркий, але лік. А так хора Польща помре, яко нова осторога для заборців.

ПІСЛЯ ЧОГО СВІТ СУДИТЬ НАРОДИ

Недавно відбулася в верджінськім місті Ричмонді конвенція одної муринської запомогової орґанізації. Конвенція зовсім несподівано відбилася широким відгомоном у місцевих і довколичних американських ґазетах, — подія, справді замітна, коли зважити, з яким упередженнем дивляться на Муринів ціла південна американська суспільність та південні ґазети. Сим разом не було звичайної в таких случаях гробової мовчанки. Про конвенцію заговорили всі ґазети, і заговорили на кілька шпальт у кождий день, і то на видних місцях на першій стороні. Подавали не лишень описи, але й похвали.

Цікаво булоби пошукати за причинами сього небувалого для полудня явища. Без сумніву, першою причиною зміни фронту південних ґазет був факт, що конвенція була величезна, бо зїхалося на неї більше Муринів, як є їх в цілім Ричмонді. Вже сама маса делеґатів та їх родин зробила на білих глибоке вражінне, бо всяке величезне число в орґанізації дає кождому догадуватися, що білі мусять рахуватися з Муринами не як з розбитою, незліпленою масою, але як з карною орґанізацією, злученою одною думкою та одною командою.

Дальшою причиною подиву білих для Муринів була муринська орґанізованість. Всю величезну конвенцію приміщено по домах Муринів, де їм давано не лишень приміщенне, але й поживу. Занявся сим розміщеннем Муринів спеціяльний муринський комітет, котрий, як признавали ґазети білих Американців, застидав всіх білих своєю справностю в розміщуванню гостий. Завдяки сьому комітетови приязних відносин межи учасниками конвенції а місцевими Муринами не заколотила ні одна неприємна подія. Ґазети підносять приміром такі факти, що підчас ґаради делеґатів улицями міста місцеві Мурини не забирали найкращих місць при вікнах та в дверах, але віддавали їх родинам делеґатів.

Одного вечера підчас конвенції відбувся концерт, у якому побивалися о першу надґороду чотири муринські орхестри. Публика була мішана: попри Муринів сиділи білі. Мимо сього концерт перейшов без найменчого заколоту, без одної перепалки межи білими а Муринами. Відомо, щоби повести вечір так спокійно, треба не лишень належитого вирозуміння зі сторони білих, але й певної людської гідности зі сторони Муринів. Не було підчас конвенції заколоту спокою ні на конвенції, ні поза конвенцією. Ні разу не спалахнула ворожнеча межи білими а чорними.

Слова похвали американських ґазет для сеї муринської конвенції показують, в який спосіб упосліджені раси та народи добувають собі поважанне навіть у своїх ворогів. Коли угнетені перестають сваритися зі собою, а злучуються в одну ціпку масу, вони сейчас перестають бути предметом погорди своїх противників. Коли противник ще побачить, що погорджувані ним маси проявляють карність, він вже не возьметься так легко їх провокувати. Колиж погорджувані та кривджені проявлють справність в орґанізованню якогонебудь діла, то місце колишньої погорди занимає подив, а від подиву лишень один крок від ворожнечі до приязни, до мирного співжиття. Своєю орґанізованою силою погорджувані сини чорних рабів [illegible] для мирного пожиття з білими більше, як зробили всі [illegible]

З ДОРОГИ.

ЯК ВИГЛЯДАЄ НАША ЗАКОРДОННА ПРОПАҐАНДА?

(Подає **Антін Петрушевич,** б. секретар Делеґації З. У. Н. Р. на Мирову Конференцію в Парижи, що з доручення Української Національної Ради і Зах. Укр. Тов. Ліґи Націй працює на поли української пропаґанди для Західної Европи).

Закордонна політика недержавних народів обмежується з природи річи властиво до писемної та устної пропаґанди. По тій причині зайвим булоби доказувати, як велике значіння має для поневолених народів, в сучасній добі, що є епохою Ліґи Націй і демократизації світа, інформовання міжнародньої опінії. А проте західно-українське громадянство ставиться здебільша байдужно до цього важливого питання.

В періоді, який попередив вибух світової війни, галицькі Українці обмежували, на жаль, всю свою державну політику до терену австрійського парляменту. Тому то одиноким українським періодиком на чужій мові був тоді журнал „Ruthenische Revue", видаваний у Відни під редакцією Сембратовича. Позатим навіть з віденською пресою Українці не мали постійних звязків, і хиба рідко коли мож було на сторінках „Neue Freie Presse" знайти короткий комунікат українського парляментарного клюбу.

Світова війна видвигнула українське питання на міжнародню арену. Заходом австрійських українських політиків і ґрупи придніпрянських еміґрантів, скупчених в „Союзі Визволення України" зорґанізовано широку пропаґандистичну діяльність, яка однак, на жаль, була лише односторонна, бо обмежена на центральні держави. Брошури і періодичні видавництва друкувалися майже виключно на німецькій мові, а хоча згодом повстало у французькій Швайцарії, в Лозані, українське пресове бюро, яке крім бюлетинів видавало теж французький тижневик „L'Ukraine", то й воно заступало орієнтацію на центральні держави.

Українська пропаґанда в державах Антанти зачалася щойно в 1919. р. найживійшу діяльність в тім напрямі розвинула українська делеґація на мирову конференцію в Парижі, в якої склад входили й галицькі представники, які по угоді отамана Петлюри з Польщею утворили окрему Делеґацію Західно-Української Республики, яка істнувала до марта 1923. р. Кромі власних видавництв на французькій мові, а саме інформаційних бюлетинів, тижневика, журналу і ряду брошур, делеґація удержувала сталий контакт з ріжними орґанами французької преси (Temps, Petite Republique, L'Ere Nouvelle і др.), які правильно містили інформаційні вістки і статті про українське питання.

Подібну діяльність розвинули наші представництва в Лондоні і в Римі. Попри писемну пропаґанду навязано також особисті звязки з політичними діячами в ціли приєднання їх для нашої справи. В тім напрямі зробили теж чимало принагідні делеґації, висилані Урядом З. У. Н. Р. на міжнародні конференції як в Ризі, Ґенуї, а головно в Женеві, осідку Союза Народів.

Коли після рішення Конференції Амбасадорів з 15. марта 1923. р., яким держави Антанти визнали суверенність Польщі над західно-українськими землями, прийшло до частинної ліквідації Уряду Президента Української Національної Ради і перенесення осідку його президіяльної канцелярії до Берліна з сильно обмеженим персоналом, припинено всю висше зясовану діяльність з области закордонної пропаґанди. Причиною сього сумного явища був в головній мірі брак фондів на фінансовання дальшої акції; однак деяку ролю відограли теж орґанізаційні хиби нашої внутрішної політики і помилкові погляди на значіння закордонної діяльности взагалі.

Серед пригноблення, яке викликало некорисне рішення Антанти в нашім громадянстві, зродилося переконання, що „наша дипльоматія завела". Не хочу впевняти, що наша державна політика не мала ніяких хиб, але тут не місце і не час на це, щоби зясовувати всі причини, чому наша дипльоматія нас завела і чому ми програли аж в такій мірі. Мушу однак ствердити, що наші закордонні місії в области пропаґанди зробили дуже богато, хоча доводилося їм працювати в дуже важких обставинах. В 1919. р. треба було Французам і Англійцям пояснити значіння слова „Україна", і доказувати, що Українці є окремою нацією, а галицькі „Русини" се той самий нарід, що „Малороси". А було се тоді, коли в основі передрішувано вже українську справу!! Зате вже минулого року, в серпні 1924. р. прийшлося мені на авдієнції президії Комітету поневолених народів у секційного шефа французького міністерства закордонних справ почути від нього ось які слова: „Переконувати тепер когось, що в Европі істнує українське питання, булоби вломлюватися в отворені двері". А дальше: „Ми всі добре знаємо, що так як до недавна було актуальним питання ірляндське, тепер подібне місце займає проблєма Українців під Польщею". Цей поступ треба цілком рішучо приписати виключно нашій пропаґанді. Безперечно, найбільші заслуги положила в цьому напрямі наша геройська армія. Але хто в Европі знавби про її повну пожертвовання визвольну боротьбу, колиби світова опінія не була інформована нашими представниками, а навпаки черпала всі дотичні відомости лише з польських жерел?

Мимоходом слід теж вказати на дуже знаменний факт, стверджений вже ревеляціями італійського амбасадора Томассіні, що при вирішуванню східних кордонів Польщі найприхильнійше для нас становище зайняла Франція, отже — мимо важкої політичної констеляції якраз ся держава, в якій найінтензивнійше працювало наше представництво, хоча деякі наші кола уважали його діяльність злишною і безвиглядною.

Треба опрокинути також твердження, немовби закордонна діяльність була зайвим витрачуваннем гроша, який слідби обернути радше виключно на революїцйну акцію в краю. Полишаючи на боці оцінку реальности такої акції, мушу вказати на се, що з браку відповідного поставлення пропаґанди, всі активістичні виступи оставали би або невідомими, або їх представлюванобі у фальшивому світлі, на нашу некористь. Того рода орієнтація „на власні сили" булаби, може, оправдана, якби дійсно мали ми спромогу виключно своїми засобами скинути чужинецьке ярмо. Практично, в сучасних обставинах є се, на жаль, лише самопевна фраза... Але навіть теоретично, хто проаналізує політичну структуру сучасної Европи, той мусить признати, що й найсильнійші держави не можуть без союзників переперти своїх домагань, і що світова опінія стає чимраз то сильнійшим міжнародним чинником. Коли бачимо, скілько енерґії витрачують на закордонну пропаґанду суверенні держави як Франція, Німеччина, а й наша суперниця Польща, мусимо зрозуміти, як важним є для нас інформованне політичної опінії світа.

Як висше згадано, після катастрофи з 15. марта 1923. устало постійне і плянове ведення пропаґанди. Були лише поодинокі виступи, але без послідовности, головно ізза браку фондів.

Першим таким виступом була поїздка делеґації до Женеви на Загальний Збір Союза Народів у вересни 1923. р., яка вручила там президентови Збору і цілому рядові визначних дипльоматів меморіял Президента Української Національної Ради, виданий друком у французькій і англійській мові. Крім сего була тоді там проголошена спільна деклярація представників Українців, Білорусинів, Литовців і Німців, поневолених Польщею, з протестом проти рішення з 15. марта 1923. р. і домаганням його ревізії в напрямі самовизначення народів.

Другим виступом — після девятимісячної перерви — було основання Комітету поневолених народів в Парижі, в місяци липни 1924. р. — попереджене політичною поїздкою до Лондону його голови і делеґата Української Національної Ради, проф. Др. М. Лозинського. Діяльність Комітету заповідалася незвичайно корисно, і коли спільний маніфест про його основання, підписаний делеґатами українським, білоруським і литовським, появився в L'Ere Nouvelle, офіціознім органі французького правительства, то се зробило таке вражіння на Поляків, що польська преса прирівнувала значіння сеї події до програної битви. Комітет видав ряд бюлетинів, одну брошуру, і три друковані меморіяли до Союза Націй, з представленням української, білоруської і литовської справи в Польщі. В місяци вересни 1924. р. Комітет перенісся до Женеви, з приводу Загального Збору Союза Народів. Українські члени Комітету виступали рівночасно як делеґація Української Національної Ради, бо Комітет не був самостійною установою, лише його члени були іменовані і підлягали орґанізаціям дотичної народности. Також і Президент Української Національної Ради приїхав тоді на кілька днів до Женеви.

Однак по трьох місяцях, то зн. з кінцем вересня 1924. р. Комітет був приневолений зліквідувати свою діяльність ізза браку фондів; формально його проте не розвязано, і доручено Голов. секртареви ведення пресового бюра, провізорично у Відни, в зредукованих рамцях. Та небавом, по виданню одного обширного бюлетину, довелося і ту діяльність перепинити, так для недостачі гроша як і задля формальних причин дотично персонального складу.

Попри висше представлену акцію, яка велася від імени Президента Української Національної Ради, треба згадати і діяльність Західно-Українського Товариства Ліґи Націй, яке хоча скромними засобами вело на міжнародній арені пропаґанду нашої справи, спершу як офіціяльний член брюксельської міжнародної Унії, а тепер продовжує її як самостійна громадянська установа, і від часу до часу розсилає свої меморіяли, літоґрафовані в більшій скількости, до Союза Народів, ріжних правительств і цілого ряду політичних діячів Західної Европи.

Протягом останних двох місяців — опять по піврічній перерві пропаґандистичної діяльности—вийшли накладом Президента Української Національної Ради дві брошури, покищо на французькій мові (англійський текст ладиться), а саме одна про білий терор в Польщі, а друга про польську екстермінаційну політику супроти українського шкільництва. Обі брошури поширено у великій скількости серед французьких і англійських політичних кругів; і вони знайшли вже деякий прихильний відгомін між чужинцями.

Саме на днях виїздить до Женеви, на сегорічний Збір Союза Народів українська делеґація, яка крім висше згаданих брошур, вручить там представникам держав, заступлених в Союзі Народів, меморіяли Президента Української Національної Ради і Західно-українського Товариства Ліґи Націй, що вже друкуються.

Як видко з висше представленого стану, наше закордонне представництво при скромних засобах і при самопосвяті своїх співробітників, засуджених судьбою на еміґраційні злидні, докладає всіх зусиль, щоби хоча тими спорадичними виступами пригадувати світові нашу справу і не дати їй потонути у байдужному забуттю. Правда, головним услівєм успіху цеї роботи є її постійність, бо вже стара латинська пословиця каже, що капля видовбує камінь. Та щоби це услівя сповнити, необхідним є уняти сучасну закордонну діяльність в сильні орґанізаційні форми і забезпечити їй матеріяльну основу.

Попри муравлину, орґанізаційну роботу в краю, другою рівнорядною вимогою нашої національної політики є подбати про поставлення закордонної пропаґанди, коли не хочемо, при черговій, сприятливій для нас нагоді ревізії політичної карти Европи, вийти знова з голими руками.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Северина Кабаровська.

БОЖЕ! ТИ ПОКИНУВ НАС!

(Псалом 59).

Боже! За наші діла
Твій гнів на нас впав,
Ти як буря лист світами
Нас порозкидав.
І у гніві великому
Землею потряс —
На поталу злої долі
Ти покинув нас!
Земля наша розпадаєсь...
Сціли Ти її!
Від ворога ратуй, Боже,
Діточки Твої:
Ти правицею Своєю
Сам їх борони,
І ворога з земель наших
Мечем прожени.
Ми за правду піднялися,
Свій прапор нам дай!
Щоб ворога поконати,
Ласкаво зділай.
Здавен взяв Ти за оселю
Сі землі Собі,
Вони скрипетр і твердиня
І слава Тобі.
Хтож у святий проведе нас
З ворогами бій?
Як не Ти, всесильний Боже,
Як не голос Твій?
Іди з нашими військами,
Поміч їм подай,
І від лютих супостатів
Нарід визволяй.

В грудні 1919 р.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

В Злучених Державах є 13 телефонів на кождих 100 мешканців, а Канада слідує з 11 на кождих 100. Числа в инших краях вказують лишень на слабу систему телефонічної комунікації, порівнуючи її з нашим краєм. Чи Ви знаєте, що легкість, запах і приємний смак є в Гелмарс, що держить Вас в гуморі цілий день підчас куєрння?

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РАРІТАН, Н. ДЖ. Бр. св. Михаїла, від. 332, повідомляє своїх членів, що триквартальний мітинґ відбудеться в неділю, дня 20. вересня, о 2-ій годині попол. при Сомерсет вул. Довгуючі члени повинні явитись для вирівнання вкладок. — Стеафн Зайшлий, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Сестр. Неп. З. Пр. Д. Марії, від. 112, повідомляє своїх членкинь, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, дня 20. вересня зараз по Службі Божій, у великій новій школі. Проситься всіх членкинь прийти на означений час і вирівнати свою належитість, а особливо відзиваюся до много довгуючих щоби прийшли і вирівнали свою належитість, бо як ні, то будуть сусендовані. Будесь принимати нових членкинь до Сестрицтва без вступного а до Союза після статута. — Олена Кульчицька, секр.

МІЛВОКІ, ВІС. Тов. ім. Ів. Франка, від. 103, повідомляє своїх членів, що мітинґ відбудеться 20. вересня, о 12-ій годині в полудне. Проситься всіх членів прибути, бо є важні справи до полагодження. — Т. Черик, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Тов. Зап. Січ, від. 342, повідомляє всіх своїх членів і члениць, що місячний мітинг відбудеться в неділю, 20. вересня, о год. 1-ій пополудни в гали церковній під ч. 645 Рузевелт Евню. Проситься довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані. Будесь принимати нових членів і дітий до Тов. і У. Н. Союза. — Гр. Волянський, предс.; П. Клебан, кас.; І. Маркович, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 147, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що місячний мітинґ відбудеться дня 20. вересня, о годині 2-ій пополудни, в неділю, в гали парафіяльній під ч. 803 Front St. Проситься всіх членів на сей мітинг прибути, бо є важні справи до полагодження. Так як після ухвали річного мітинґу, всі справи мається полагоджувати кождий третий місячного мітинґу, отже просимо дуже, щоби кождий член собі се запамятав. Рівнож просимо довгуючих членів вирівнати свої залеглости, бо впротивнім случаю будуть суспендовані. Проситься членів, щоби записували свої родини до У. Н. Союза. — С. Мельник, предс.; В. Ракочий, кас.; Іван Заяць, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Уряд Тов. ім. Б. Хмельницького, від. 22, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що триквартальні збори відбудуться в суботу, дня 19. вересня, о год. 7.30 вечером в гали церковній. Позаяк є важні справи до полагодження, присутність всіх членів пожадана. Неприбувший член підлягає карі після статута. — М. Баглай, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. ім. Івана Франка, від. 334, повідомляє своїх членів, що місячний мітинг відбудеться дня 20. вересня, в неділю, о годині першій пополудни, в гали У. Н. Д., 2253 W. 14 St. Проситься всіх членів явитись, бо є дуже важні справи до полагодження. — Н. Задорецький, предс.; Мих. Дмитрів, пис.; Ів. Трємблюк, кас.

БОФАЛО, Н. Й. Бр. св. О. Николая, від. 127, повідомляє членів місцевих і позамісцевих, що міс. мітинг відбудеться в неділю, 20. вересня, у гали церковній зараз по Службі Божій. На мітинґу маєсь полагодити слідуючі справи: Справа чотирох хорих, справа зголошеної резиґнації предсідателя, справа порядку на мітинґах, і інші справи, котрі прийдуть на порядок дня. Неявившийся член підлягає карі уложеній на мітинґу. — Пришлівський Стефан, предс.; Володка аПвло, секр.

ДОПИСІ.

—o—

ВУДГЕЙВЕН, Л. АЙ., Н. Й.

Ляхи вязнять українського патріота.

На днях ми отримали листа з краю, смутного, бо ми з нього довідались, що нашого шваґра арештувала польська владза і посадила в тюрму аж в Бережанах, на донос якогось провокатора. Взяли чоловіка від жени і тата від трох дітий. Пише до нас бідна шваґрова лист, над котрим і ми мусіли тут сплакати, тай просить нас о поміч грошеву, щоб викупила чоловіка з вязниці. Хотіла би продати кавалок поля тай ніхто не хоче купити. От гаразд бідній жінці — продавай кавалок поля споміж діточок через провокацію якогось темняка. Коли нас нищить ворог, ну то ворог, але коли нас їдять наші рідні черваки, ну то сумна доля наша.

Ми хотіли би дізнатися, хто є сим провокатором, котрий спричинив арештованнє Юрія Пинкевича із села Сернок Долішніх, повіт Рогатин, і просимо односільчан помогти нам розшукати його імя, аби ми знали, як до кого ставитись, бо провокаторів мусимо так трактувати, як вони собі на се заслугують.

Нещасна жінка просить рідну сестру Юлію Романків, тепер замужну за Василем Підгайним, щоб була так добра помогти в її нещастю. Я від нас посилаю 5 долярів. Тай хто з других знакомих відчуває смуток жінки з діточками, то поможіть своею лептою. Посилати на адресу Анни Пинкевич.

Остаемось з пошаною
Марія і Микола Костів.

Адреса: N. Kostew, 9516 — 95 St., Ozone Park, N. Y.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

НАШІ І ЧУЖІ ЖУРНАЛІСТИ.

—o—

(З канадійського Нашого Поступу).

В анґлійській пресі читаемо, що недавно помер в Шикаґо визначний журналіст і властитель дневника „Шикаґо Дейлі Нюс" Лосон, який оставив по собі величезний маеток. На добродійні цілі записав Лосон $2,505,000. Свому приятелеви і співробітникови Е. Стонови записав $200,000.

Тут мимоволі насуваеться сумне порівнаннє з українськими журналістами. Не можна твердити, щоб чужі журналісти були розумнійшими і більш плодовитими від наших. Були і є тепер межи нами знамениті майстри пера, що своею бистротою ума, полетом і глибиною думки нераз перевисшають чужих журналістів. Однак всі вони доси вмирали в нужді, а ті, що серед нас жиють, з бідою удержують свою родину на верхні життя.

Пригадаймо собі нашого незрівнаного Івана Франка, Михайла Павлика, Драгоманова. Не називаемо по мени тих, які ще жиють межи нами і які в нічім не уступають Лосонам і другим чужим журналістам, що по своїй смерти лишають міліони.

Заходить питаннє, в чім саме лежить причина, що чужі на журналістиці дороблються майна, а наші тратять навіть те, що вспіли з других жерел набути. Причина в середовищу, в народі, серед котрого одним і другим приходиться працювати. Нехай ніхто не дивується, що наші умові робітники терплять за життя нужду і в нужді умирають. Українська маса не інтересується своїми журналістами і письменниками і їх писань не читає. Часами навіть топче брудними чобітьми. Український журналіст чи письменник потом свого труду і кровю свого серця не в силі межи своїми заробити на мізерне життя. Не так у других народів. Там уміють оцінити духову працю і вміють за неї заплатити. У чужих читаюча публика інтересується творами своїх духовних провідників і їх читае.

Іван Франко заробляв на життє у чужих. Він довго був співробітником польської ґазети у Львові, бо своя українська публика не читала його річий. В сучасну хтилю маемо в Галичині кількох польських журналістів, які походять з українського роду і які почали свою журналістичну карієру між Українцями. До таких належить живучий в Кракові редактор дуже впливової ґазети „Реформа" Сроковскі. Нині він Поляк і навіть польський шовініст. Він нині загально признаний і в польській суспільности шанований журналіст. Межи нами він був нічо. Він мусів коштом зради власного народа добитися впливу, значіння і маетку. Инакше булоби, коли би наша суспільність не була байдужою до писаного слова і до своїх письменників та журналістів.

Часто чуемо нарікання на тих, що покинули наш нарід і перейшли до польського або московського табору і там всеціло віддали свої, нераз навіть дуже цінні, сили на службу ворогови. Певна річ, що такої зради може допуститися тільки хиткий характер. Однак не треба забувати, що коли би ми, як нарід, мали зрозуміння для наших духових робітників, то такої дезерції, бодай у сю пору, межи нами не було би.

Возьмім н. пр. українські ґазети у Канаді. Число письменних Українців сягае тут яких 80,000 душ. А яке число читае українські ґазети і взагалі інтересується писаним словом? Розгляньтеся, читачі „Н. П.", кругом себе і скажіть щиро, чи та маса українського народа, яка бойкотує свою ґазету і свою книжку, може заохочувати українського письменника і журналіста до праці на рідній ниві і чи ті, що мимо всіх злиднів не покидають свого улюбленого поля журналісти, можуть в нашім середовищу добитися бодай забезпечення старости літ?

НОВІ КНИЖКИ І ВИДАННЯ

„СВІТ", ілюстрований двотижневий журнал, чч. 9—10.

Зміст: Мих. Рудницький: Ґюї де Мопасан — Ґюї де Мопасан: Івеліна Саморіс, переклав М. Р-ий. — Валентина Завадська: На Козацьких Могилах. — Марко Антіох: Рахіль. — Перший пароплав. — „Що хто посіє, це пожне". — Індійська казка. — З життя Холмщини. — Федір Дудко: Промазав. — На еміґрації. — Сюллі Прюдом: Молитва, переклав М. Козицький. — Жертви хижих звірят в Індії. — Др. В. Ю. Кисілевський: Відкриття Канади. — Зі спорту. — Методій; 15-літній матуральний зїзд у Коломиї.—Останки невільництва. — Судьба китайського муру. В. Т.: Питання полу. — На вакаціях. — Нові книжки й видання. — Нові твори Ф. Достоєвського. — В болгарському кітлі. — Країна бунту. — Плянетаріюм. — В погоні за скарбами моря. — Ювілей барабилі. — Американський помисл. — Веселий куток. — Загадки. — Ілюстрації: Ф. Мейо: Жнива. — Ґюї де Мопасан. — Церква-памятник на Берестейському побоєвищі. — Діточий притулок на Козацьких Могилах. — З історії розвитку зализниці. — Члени зїзду Т-ва „Рідна Хата" в Холмі. — Для „Рідної Школи". — Під землею 1001 метрів. — Памятник на могилі студента-гірника М. Шемердяка в Пшібрамі. — „Довбуш", Чернівці. — 15-літній матуральний зїзд у Коломиї. — Українська діточа кольонія в Римановi. — Федір Достоєвський. — Екзекуції в Болгарії. — Революційні війска в Греції. — Ловля жемчугів. — На вулиці. — Передплата „Світу" виносить 4 зол. 50 сот. на квартал.— Адреса: „Світ", Львів, ул. Руська ч. 3.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповіданне).

(27)

— Я не буду плакати. Я йому не напихався. Хто знае, чи я не роздумаюся, як він буде воловодити. Я тут пан, а там готов зійти на слугу.

— Можу зараз відїхати?

— Гони! Дам тобі двох козаків для охорони, щоби по дорозі не чепилася тебе яка напасть. Сю грамоту возьми назад, бо я не муж Софії з Курчинських, ані полковник гетьмана. Може гетьман зладить иншу грамоту, може й жадну.

Шаравскі взяв грамоту, сховав за пазуху і відійшов.

Чалий нетерпеливо дожидав повороту Осипенка. Хотів розказати йому, що сталося, та порадитися. За два дни Осипенко надїхав, але Чалий не зачинав розмови про се діло. І соромно було йому признатися і не було що радитись, бо вже рішився. На добавок з всего того готово нічо не вийти, бо ануж Потоцкі справді роздумався?

— Соромно признатися, — думав. — Але буде ще більший сором, як надїде Зоська. Тоді виявиться, що я дурив товарища, коли балакав про викрадіж Зоськи. Але... я не забалакав про се зараз, коли тільки він надїхав... Тепер не знаю, від чого і як зачати.

Осипенко сам вибавив його з клопоту, бо сам забалакав до него про се діло.

— Я вже можу їхати, — сказав.

— Куди? — Чалий спитав.

— А до Немирова. Ти забув, що я тобі обіцяв поїхати туди на провіди? Чейже будемо викрадати твою Зоську?

— Колиж бо... сталося щось таке... Або треба підождати, аж вияснться, або не треба буде викрадати.

— Сама приїде?

— І таке може статися.

— Маеш від неї вісти? Втече від мамуні?

— Не виключене, що мамуня привезе її. Але се те ще вилами на воді писане. Якийсь час ще мушу заждати. Не довго. Найбільше тиждень.

Чалий розказав товаришеви, що сталось.

— І ти готов вернути? — Остапенко спитав.— Може й на службу до гетьмана вступиш?!

— Не роби сего!— Осипенко додав, коли Чалий не відповідав.— Як тобі дівку привезуть, то ти возьми її, але лишися на Запорожу.

— А як вона не схоче?

— Жінка все йде за мужом. Куди він, туди й вона. Не потребуеш сего казати їй перед шлюбом... Аж по шлюбі, по кількох днях скажеш їй, що лишаешся са Запорожу.

Шаравскі зявився у Потоцкого.

— Ти сам, без Чалого? — гетьман спитав. — Ти може вбив його і зголошуешся по заплату? По Зоську?

— На жаль, Зоська дістанеся Чалому, — Шаравскі відповів, важко зітхнувши.

— То Чалий тут? Чому не прийшов з тобою?

— Чалий ще на Запорожу. Він з великою втіхою приняв ласку ясновельможного. Грамоту цілував хлипаючи. Він раз ураз повторяв:

„Зоська вигнала мене на шлях гріха, Зоська заверне мене назад на шлях правди.

— Він може ще не міг вихопитися? А може недужий?

— Ніодно, ні друге. Але він якось чудно зрозумів грамоту ясновельможного. Зрозумів її дуже дословно.

— Так повинно бути. Я все говорю та пишу ясно і хочу, щоби мене розуміти дословно.

— Отже в грамоті бесіда про Саву Чалого, мужа Софії з Курчинських. Чалий каже, що Зоська ще не з Курчинських, але ще Курчинська. Він ще не муж Софії з Курчинських, але парубок. Каже, що верне аж тоді, коли буде так, як стоїть в грамоті... Як вже буде мужом Софії з Курчинських.

— Хитрий і обережний хлоп! Але я не дивуюся. Життє кождому миле. Кажеш, що він взяв мою грамоту дуже дословно?

— Так. Просив, щоби ясновельможсий, як не вгніваються на него і не залишать гадки помилувати його, зволили дати иншу грамоту, з пропущенем слова „полковник".

— Він не хоче бути полковником?

— Він каже, що не посмів би з отамана гайдамаків перекинутися через одну ніч в полковника гетьманської міліції. Насамперед мусить показати, що справді покаявся, та що ясновельможний на него можуть покладатися.

— Я мою грамоту також брав і беру дословно. Коронний гетьман Потоцкі не мае звички відступати від того, на чім раз був станув. Моя грамота лишаеся такою, як є. Завезеш її ще раз Чалому.

— Він ще раз не прийме її, бо каже, що та грамота не до него. Вона для мужа Софії з Курчинських, яким він не є.

— Грамоту передаш не парубкови Чалому, але мужеви Софії з Курчинських. Насамперед даш йому Зоську, а по вінчанню, аж на другий день, грамоту...

— Я його зрозумів так, що він зараз на службу до ясновельможного не вступить, бо йому якось незручно через одну ніч з гайдамацького отамана перемінитися в старшину панського війска. Як я вимиркував, він хотів би, щоби від хвилі, коли він відстане від гайдамаків, до хвилі, коли прийме службу у ясновельможного, минув якийсь час. Рік, пів року. Як в грамоті лишиться, що Сава Чалий полковник ясновельможного, то він скаже, що ся грамота написана хиба до иншого Сави Чалого, не до него.

— Гетьман Потоцкі, як раз щось сказав, або написав, то так і лишаеся. Як йому перекажеш, що гетьман не квапить, але свому полковникови Саві Чалому дае на рік відпустку, то... Як гадаеш? Чи й тоді Чалий скаже, що ся грамота не до него?

— Хиба би вдурів.

— Іди до Курчинської і пришли її сюди. Але зараз!

Шаравскі впав до хати Курчинської як бомба.

— Гетьман кличе, але зараз! — крикнув.

— Чого? — Курчинська спитала.

— Не скажу. Може мае для вас мужа.

— Зараз іду. Тільки переодягнуся.

— Не треба! Гетьман казав зараз. Значить, так як стоїте.

— Та бодай вмиюся... Возьму свіжу сорочку...

— Чи ви сказилися?! Ще мені біди наробите. Гетьман казав зараз. Не знаете, що в него значить зараз? Як не підете зараз, так як стоїте, то пришле гайдуків.

— Та як можна так, не...

— Бабо, бо я вас за волося витягну! — Шаравскі кричав, доведений до дурійки сею ганкою.

Курчинська таки закинула щось на себе і пішла.

— Що таке сталося? — Софійка спитала Шаравського.— Справді не знаеш, чого гетьман маму кличе?

— Знаю, серце, знаю. Нарешті! Нарешті станеся... не так, як то ми обоє мріли, але бодай буде се, що може бути.

— Щож буде? — спитала, біліючи.

— Будеш моя! Не цілком моя, але будеш! — Шаравскі крикнув, обіймаючи дівчину. — Гетьман віддае тебе. Мабуть вже завтра поїдеш до Чалого. Чи ти тямиш? Ти поклялася, що я буду перший. Ти, як би вже віддана, завтра поїдеш. Я тебе поведу. Тямиш твою клятьбу?

— Тямлю. Як инакше не може бути, то Боже, прости мені!

Шаравскі вискочив до пекарні, де сиділа стара, як собака вірна служка.

— Марино! — сказав. — Вийди на вулицю і сядь на лавці під хатою. До хати не впускай нікого. Як побачиш, що пані вертають, загримай пястуком у двері.

Марина вийшла. Шаравскі вернув до Зоськи.

Баба влетіла до гетьмана і своїм звичаем припала до його ніг.

— Вибачте, ясновельможний, що я така розхрістана. Але той Шаравскі так наглив і так пуджав гнівом ясновельможного, що ніколи було причепуритися.

— Ти й без того гарна.

— Ясновельможний дуже ласкаві для мене. Всеж таки ідучи до такого пана, ще й на його зазив, годилось би...

— Годилосьби прийти, тай тільки всего, — гетьман перебив.

— Та я прийшла і жду на прикази. Кождий приказ ясновельможного для мене святий.

— Дай мені, бабо, прийти до слова!

— Вже мовчу, вже.

— Ти маеш доньку. Так?

— То ясновельможний не знають? Знов забули?

— Маеш, чи ні?! Відповідай на питане, триклята бабо.

— Та маю. Маю тільки ту одну дитину. Була друга, але ту Бог взяв до себе. Лишилася тільки та одна. Я що днини, встаючи і лягаючи, молю Бога, щоби дав ще одну. Щоби я бодай мала другу дитину, як донька віддасться. Бо її нині-завтра таки треба буде віддати. Добре було би, як би на її місце була друга дитина, щоби я не лишилася сама-саміська.

— Се не може бути.

— Не знаю, чому?

— Бо ти мужа не маеш.

— Як буде ласка ясновельможного, то й муж знайдеся і я дістану тата для моеї дитини. Ось я з першою дитиною й першого мужа дістала.

— Що тобі, бабо, на старість забагаеся? Ти проси Господа, щоби дав тобі, не сина, чи доньку, а внуків. Тобі вже крайна пора бабунею стати.

— Боже! За що ти мене скарав утратою ласки ясновельможного?

— Саме на те, я позвав тебе, щоби тобі показати мою ласку. Завтра досвіта Зоську передаш в руки Шаравського.

— То його жінка вже вмерла?! — Курчинська скрикнула і вдарилася руками по колінах. — А я про се нічого не знала. Він прийшов до мене переказати мені приказ ясновельможного і ані словечком не сказав мені про се. І цілком не виглядав як той, що втратив найдорожшу особу, свою шлюбну жінку.

— А ти дуже плакала, коли хлопи повісили твого шлюбного мужа?

(Дальше буде).

ЄДИНІ „ОБОРОНЦІ" НАРОДУ.

Між комуністами Білорусами й Поляками пробіг, як то кажуть, чорний кіт; між ними йде завзята боротьба й буде продовжуватися, як сказав один польський комуніст з центрального комітету, „аж до упадлого". Так і буде, бо тільки наші комуністи зрікаються прав своєї нації, а комуністи всіх народів мають на увазі в першу чергу таки свій працюючий народ, а не чужий.

Білоруські комуністи у своїм органі „Большевик" пишуть: „Всякий, хто бореться проти святого права працюючих Західної Білорусі заняти місце рівних в семі пригнічених — ворог і зрадник Західної Білорусі, хоча він і прикривається комуністичною одежою й фразами і навіть самим комінтерном". А польські комуністи ніяк не хочуть допустити, щоб Білоруси працювали самостійно, на рівні з ними належали до Інтернаціоналу й не були під їхньою опікою.

Білоруси домагаються, щоб землю розділити між селян, щоб получити обі частини білоруської землі в одну державу та щоб польська комуністична партія ограничила свою діяльність тільки етнографічними землями Польщі.

Натомісць комуністи-Поляки на це не погоджуються. Білоруси пишуть про них ясно: „коли польські комуністи, як це показав досвід 1919 і 20 р., матимуть силу — білоруський селянин землі не отримає, хоч би це мало коштувати й програної революції. Бо якже польські комуністи можуть своїми руками зруйнувати огнища польської культури (так зветься польська велика земельна власність), які по їх думці повинні остатися і простягати свій „просвічений" вплив далеко на схід".

Про землю пише „Большевик" між иншим таке: „Польські цекісти (члени центрального комітету КПП) тають думку, яку дуже хороше висловив один комуніст на II. Зїзді КПРП. Він сказав: „Ми селянам землю обіцяли... але ми їм її не дамо". Як і у східній Радянській Білорусі ріжні „совітські специагрономи", Славінскі й Гетьмани вперто не хотіли й не хотять дати поміщицької землі до рук місцевого селянства і рахують кращим переселити білоруських селян в Сибір, а „совхози" все таки оставити, хоч вони приносять страти і є тягарем для БСРР., бувші власники тих „совхозів" дуже задоволені такою земельною політикою. Вони рахують, що дістати назад розділені й забудовані селянами маєтки, вже буде неможливо, а „совхози" вони відберуть і навіть зі всім радянським інвентарем, який там буде находитися.

Польські комуністи хотіли б на зразок московських зібрати як найбільше земель під руку червоної Варшави і такі центри як Минськ, Вильно й Львів повинні вже сьогодня бути посякнутими повагою до тої „ясновельможної Варшави", що на заході малаби грати ролю Москви. Польські комуністи рахують, „що наші міста — пишуть Білоруси — за всяку ціну мусять бути польськими і в них мусить царити польський дух і „польська культурна місія".

Білоруські комуністи пишуть далі, що польські комуністи думають про польську державу, як про таку, що навіть дещо покривджена судьбою, що не дала їй східних границь 1772 року і можливости „розвинутися" дещо дальше від тих границь. Польська комуністична партія етнографічної Польщі ще довго не примириться зі становищем рівної між рівними. Польські комуністи досі мають весь провід в своїх руках і тільки після II. Зїзду вони дали аж одно місце в центральнім комітеті КПРП. представникам величезних білоруських і українських земель під Польщею.

СВІТ ДО ГОРИ НОГАМИ.

З Парижа доносять, що під сю пору по стороні Французів бється проти Арабів в Африці 16,000 Німців, які добровільно зголосилися до французької чужинецької легії. Крім того тасама депеша доносить, що бувші німецькі жовніри в такій масі голосяться до французької армії, що французький міністер війни не всилі всіх їх приняти до служби.

І будь тут розумний.

Осип Маковей.

БРАТИ.

В темних горах при окопах у болоті
Там зійшлися два вояки по роботі,
Не зійшлися, тільки впали край дороги,
Поранені: сей у плечі, той у ноги.

Один стогне: Тату милий! мамо рідна!
Другий плаче: Діти любі! жінко бідна!
Подивився сей на того довго, тихо —
Здивувала рідна мова, спільне лихо.

„Поможіть мені, земляче, рідний брате!
Не по волі я загнався у Карпати..."
— „Я поможу, милий гостю з України, —
Чей по волі не бажав ти нам руїни?"

Бють гармати на добраніч, стогнуть гори,
Звір лісами утікає в темні звори.
Два вояки завивають свої рани,
Споминають і родину і кайдани.

„От звела нас люта доля раз до купи
Не у гості, тільки в полі, тут, де трупи...
Виріс, брате, я далеко, у Полтаві,
А загину у Карпатах на мураві..."

Другий каже: „Горе, брате, нам нещасним,
Нашим людям, нашим нивам, горам красним,
Та найтяжше наше горе: люта сила,
Що з братів та вороженьків поробила.

„Та не плачмо, бо віджити ми ще годні;
Вилічимо свої рани і народні;
Кров пролита не пропаде, зродить нива, —
Буде, буде Україна ще щаслива!"

Тепер кождий Українець буде мати свою бібліотеку!

ЧИТАЙТЕ!

Се вже неоспоримий факт, що читаннє книжок не тільки хосенне для чоловіка тому, що чоловік набирає розуму і широкого погляду на світ, але воно підносить чоловіка високо понад рівень буденного життя. Чоловік в одній хвилі може переноситись без труду і клопоту і видатків з автором (письменником) в ріжні краї; може приглядатись, не виходивши з хати, як виглядає край і життє людий, котрі тисячі миль далеко від нього живуть. Може плакати і радуватись разом із людьми, про котрих життє він в книжці читає. Може заглянути глибоко в душу тих людий, про котрих в книжці пишеться. Одним словом, добра книжка се найкраща забава, найкращий товариш людського життя, найкращий засіб до ушляхотнення чоловіка.

Цивілізація і поступ світа розпочались доперва тоді, коли вигадано письо, і колиб не було письа, а ще більше колиб не було друку, світ навіки позістав би диким, не цивілізованим, бо все, що чоловік видумав, все, що чоловік нового придбав, — се він списав у книжках і передав потомности.

Отжеж, як бачите, книжка се найбільший засіб цивілізації. Тож кождий, чи малий чи великий, чи мущина чи женщина, повинен черпати цілюще добро повною жменею із сеї керниці цивілізації, як се роблять всі другі культурні народи.

Книгарня Свободи, котра є власністю У. Н. Союза, продає здавна українські книжки, головним чином задля ширення просвіти і знання, бо яко національна, культурна установа вона не має на меті бизнесу тільки культурну місію.

В останних роках книгарня Свободи придбала з Европи найкрасші твори наших давних і теперішних писменників.

Їх твори повинні бути в кождій українській хаті, бо в культурних людий в кождій хаті повинна бути бодай маленька рідна бібліотека.

Що може Українець або Українка говорити про культурний скарб своєї рідної нації, коли в їх хаті нема ані знаку тої культури? Ані однїської красшої української книжки?

Таж прецінь від часу до часу до хати прийдуть сусіди, знакомі, або сторонні і спитаються: Де Ваші українські книжки? Чи Ви час від часу вечерами не перечитуєте собі і дітям українських книжок?

Щоб сій недостачі зарадити, постановила книгарня Свободи піти на зустріч читачам Свободи і членам Свободи і отсим розписуєм

НЕБУВАЛУ ДОСІ ПРОДАЖ КНИЖОК З ПРЕМІЯМИ.

Беремо так, що кождий читач Свободи або член У. Н. Союза купує або може купити українських книжок за 2 доляри річно.

Се видаток для себе, для свого духового скарбу, раз у рік, невеликий.

10,000 Українців може тільки видати у рік, а колиб вони видали ту маленьку суму всі разом, то книгарня Свободи дістала-б разом значнійшу суму гроша, за яку придбала-б нових книжок з Европи, а також видала би тут чимало гарних, хосенних і дуже потрібних для американських Українців книжок.

Все те можливо зробити і то в скорому часі, як лиш буде охота у кождого з нас сею справою дійсно і то зараз заінтересуватись, а не відкладати на завтра, а із завтра на позавтра і т. д.

Книгарня Свободи хоче сю акцію улекшити і щоб загал до неї заохотити, признає купуючим книжки великі премії.

І так:

Хто пришле $1.00, має право вибрати собі книжок

за	$1.25;
2 за	$2.50;
3 за	$3.75;
4 за	$5.00;
5 за	$6.25;

До премій не входять шкільні книжки як: Букварі, читанки II. кляси і III. кляси.

Хто пришле гроший більше, має розмірно таксамо право дістати книжок вартости більше процентово.

Тож просимо часу не гаїти, а спішитись, поки є сі премії в силі.

ЧУДО, ЯКЕ БАЧИЛИ ВІДРАЗУ ПЯТЬДЕСЯТЬ СЕЛЯН.

Мадярські газети широко розписуються про численні прощі до чудотворного місця в Закатші (в комітаті Шомодь на Мадярщині). Там селянам мала явитися на полі Матір Божа. Число прочан усе збільшається. Виявляються навіть познаки религійного руху. Селяне на місці де явилася Божа Мати, поставили велике шатро а перед ним престол. Рух поширився на сусідні комітати. Люде з Закатші кажуть, що бачили не лише Богородицю й Ісуса, але й святого Иосифа, Антонія й св. Михайла перед престолом. Тисячі жінок ідуть прощею до шатра і тут попадають у религійний захват. Оповідають, що один господар прийшов на кулях, підчас молитви відкинув кулі, бо виздоровів. Ходулі поклали на престолі.

Провідником того руху є богатий господар Людвик Кевер. Він зложив обіт, що ціле своє життя присвятить виключно Матері Божій, яка ущасливила його маленьке непоказне село. Оповідає, що бачив цілих пять годин Матір Божу й Ісуса. А разом із ним бачили це й його син і сотки селян із того села. Мати Божа була в чудових шовкових шатах з мережками. В її руці ясніли зорі. Насамперед нахилилася в напрямі села, а потім зникла понад стайнею одного сусіда. Всі присутні бачили виразно напрям, у якому зникло явище. Иншої неділі на томусамому місці побачив він Ісуса Христа на хресті.

Може присягнути, що рівночасно бачив там Спасителя на хресті один капітан із Будапешту, що саме тоді був у селі. Дня 25. червня він і ще пятьдесять селян на протязі трьох чвертей години бачили перед заходом сонця Бога Отця у людській подобі, а величиною з десять людей, колиб один станув на другого. Кевер каже, що як бачив це, був зовсім притомний і тепер є.

Духовенство робить старання, щоби нарід знову навернути до церкви, бо люде не йдуть уже до церкви, лише на прощу. Та досі всі заходи духовенства були даремні. Селяне кажуть, що виступлять навіть проти самого папи й його єпископів, бо не було досі ні одного папи, який бачив би Бога Отця, а вони бачили його. Коли духовенство не піддається волі вірних, то вони відвернуться від церкви й основуть власну релігію.

В АНГЛІЇ ВЧАТЬ ХЛОПЦІВ ФАРМЕРСТВА.

За старанням міністра праці і комітету для заморських переселенців заложили в Англії фарму, де ті, що хотять еміґрувати до Канади або до Австралії, будуть безплатно через шість місяців побирати фармерську науку. На курс можуть зголошуватися ті, що не мають під сю пору праці. Кошти їх подорожи до фарми платить уряд. Апліканти мусять підписати заяву, що вони годяться вчитися на фармі через повних шість місяців, а після скінчення фармерського курсу вивандрують до Австралії або до Канади. В часі науки апліканти мають побирати тижнево по пять шилінґів і мусять підчинятися строгій дисципліні. В противному разі їх видалять зі школи.

БУГАЙ ЗА 60 ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ.

Буенос Айрес, Арґентина. — На тутешній виставі рогатої худоби спродано було короткорогого бугая за 152,000 пезів (60 тисяч долярів). Першу ціну за бугая подано було 30 тисяч пезів і за пять минут вона підійшла була до сто тисяч пезів. Вкінці лишилося тільки двох купців, які один на другого набивали ціну. Коли сума дійшла до 150 тисяч, то Дон Бартолом Гіночіо накинув ще 2,000 пезів, і взяв бугая.

Гіночіо з синами є найбогатшим годівельником худоби в Арґентині.